

* קצורי * באורי * לקוטי * האלשיך הק' פ' תולדות

(ט) וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק: (כ) וַיְהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקָהְתוֹ אֶת רַבְקָה בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי מִפְּדַן אֲרָם אָחוֹת לְבֶן הָאֲרָמִי לוֹ לְאִשָּׁה: (כא) וַיַּעֲמֵר יִצְחָק לִידּוּד לְנִכְחַת אִשְׁתּוֹ פִּי עֲקָרָה הוּא וַיַּעֲמֵר לוֹ יְדוּד וַתְּהֵרָ רַבְקָה אִשְׁתּוֹ: (כב) וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקַרְבָּה וַתֹּאמֶר אִם פֶּן לְמָה זֶה אֲנֹכִי וַתִּלְךְ לְדָרֶשׁ אֶת יְדוּד: (כג) וַיֵּצֵא הָרֹאשׁוֹן אֲדָמוֹנִי פְּלוֹ פְּאֻדְרַת שְׁעָר וַיִּקְרָאוּ שְׁמוֹ עֶשָׂו:

(א) הנה ראוי לשים לב אל אומרו בן אברהם, כי מה בא ללמדנו?

(ב) ועוד קשה על פשט הכתוב אומרו אברהם הוליד את יצחק שהוא מיותר!

(ג) ועוד אומרו ויהי יצחק וכו' כי הנה כל זה היה ראוי לאומרו בעת הנישואין ולא בעת הלידה אחר עשרים שנה!

(ד) וגם מה בצע לדעת בן כמה שנים היה בקחתו את רבקה!

(ה) וגם הודיעו שהיתה בת בתואל הארמי ומפדן ארם אין צורך לאומרו!

(ו) ומה גם כי הכל נאמר למעלה!

(ז) ועוד אומרו לו לאשה כי מלת לו מיותרת!

(ח) ועוד אומרו ויעתר וכו' מהו לנכח אשתו? כי רבותינו ז"ל דחקו שהיו זה בזוית זו וזו וכו'!

(ט) ועוד אומרו ותהר רבקה אשתו מי לא ידע כי רבקה היתה אשתו?

(י) ועוד אומרו ותאמר אם כן למה זה אנכי כי טבע אומרו אם כן הוא להוציא

נפקותא, אך אומרו למה וכו' היא תלונה ולא נפקותא!

(יא) מה זה היה ליצחק הוליד עשו הוא אדום?

(יב) הוצרכו תפלות הרבה כעתר כמו שאמרו ז"ל ומה חטא יצחק להמנע הולדתו עד הרבות תפלה?

(יג) למה לקח יצחק בת רשעים? שתגרום לו פגם!

(אחרי שמיישב קושיות הנ"ל באופן א', אחר כך ממשיך ליישבם באופן ב' ביחד עם עוד קושיות, כדלהלן)

עוד יתכן דרך ישרה שיבור לו האדם, כי בה יתיישבו גם הערות מלבד אלה מענין רב.

(יד) והן ראשונה שום לב אל וי"ו שבואלה תולדות. כי הנה כלל בדינו כי ואלה מוסיף על הראשונים ואיך יוסיף על תולדות ישמעאל האמור למעלה?

(טו) וגם על הסדר כי תחלה מזכיר תולדות יצחק ואחר כך תולדות אברהם שהוליד את יצחק ואחר כך נישואי יצחק עם רבקה!

(טז) ועוד כי הולדת אברהם את ישמעאל לא יפלא כי היה מהגר המצרית אך לא משרה, ואם כן מה פשעה רבקה שיצאת ממנה ומיצחק עשו הרשע?

(יז) ולמה אם עתיד להוליד צדיק ורשע, למה לא השיאו הוא יתברך אשה זולת רבקה שיצא ממנה עשו כאשר באברהם שנשא הגר להוליד את ישמעאל?

(יח) ועוד מה זה היה שלא הוציא הוא יתברך את יעקב ועשו כל אחד בפני עצמו בשני עבורים?

א: והיה נתקן צער רבקה!

ב: ומה גם לאומר כי על ידי כן הפסידה עשרה בנים, שהיתה עתידה להוציא שנים עשרה שבטים ואמרה למה זה אנכי מנין ז"ה, ואילו היו אחד

אחד לא נצטערה ולא הפסידה עשרה בנים!

ג: וגם לא היה מצטער יעקב בבטן בשכונת עשו תשעה חדשים!

ד: וגם היה נתקן קנות הבכורה, כי היה נולד יעקב ראשונה בכור מן הבטן!

ה: וגם ישקיט ריב הברכות כי בהיות יעקב בכור היה מברכו אביו מבלי יגנוב יעקב ברכותיו. כי הנה מאומרו ויקרא את עשו בנו הגדול וכו' יורה כי את הגדול היה חפץ לברך!

(יט) וכן יקשה אפילו אחר היותם תאומים, כי טוב היה יצא יעקב ראשונה, ולא היה ריב בכורה וברכה:

והנה לבא אל הביאור נזכירה מאמרם ז"ל בפסיקתא ויצא הראשון אדמוני. למה? שכשהיה בבטן אמו שתה כל דם נדות אמו ע"כ.

(כ) והלא כמו זר נחשב כי הנה אין דם נדות למעוברת!

(כא) וגם העובר אינו בחיריי כי כח אין בו לשותות אשר יבחר, כי אם מאשר תאכל ותשתה אמו, וזה חלק כחלק כיעקב כעשו, ואיך ישתה האחד מה שלא ישתה חבירו והמה בבטן אחד?

ועוד שנית נזכירה מאמרם ז"ל: דבר צוה לאלף דור, זו התורה, אלא שראה הקדוש ברוך הוא שיהיו הדורות מכעיסין וכו' נטל תתקע"ד דור ושתלן בכל דור ודור.

(כב) והנה ראוי לדעת למה היה ראוי להנתן דת לאלף דור? ולמה החסיר מהם תתקע"ד דורות ולא פחות או יותר?

אמנם הנה כתבנו במקומה, שלמה שרצה הקדוש ברוך הוא שידעו ישראל כי לכל אחד ואחד מכלם היה נותן כל התורה. הוצרך לדבר עם כל אחד ואחד לאמר לו בלשון יחיד אנכי ה' אלהיך שהיא השגת נבואה בהקיץ פנים בפנים שישמעו מפיו ויתנבאו כל איש ישראל ולא יבצר גם אחד, אשר היה בלתי

אפשר אם לא בהפסק מכלם זוהמת נחש, כי על כן כשישראל עמדו על הר סיני פסקה זוהמתן זכו לקבל התורה והוכנו לשמוע מפיו יתברך תורה שהיא נבואה ובהקיץ ופנים בפנים ואיש לא נעדר מהשגה זו, שהיא אצלי על שפסקה זוהמתן כמבואר במקומו באר היטב. והנה כשברא ה' אלהים אדם על הארץ, זך בלי שמרי זוהמא בראו, ויניחחו בגן עדן, וכאשר הוטמאה חוה ויטמאהו גם הוא, ראה הוא יתברך והנה להתם חלאת הזוהמא ההיא לאט לה היה צריך אלף דור, וזהו דבר צוה לאלף דור זה התורה. אך בראות כי באלף דור בלי תורה המכשירת לא תותך הזוהמא, כי רעה בחירתם ויאבד העולם הבלתי מתקיים בלי תורה, לכן סילק תתקע"ד דור וישאר כ"ו כמספר אותיות שמו יתברך, למען בעבור שמו הגדול יתקיים העולם גם שלא תהיה תורה בעולם המקיימתו. (ובזה נתיישב קושיא כ"ב: למה היה ראוי להנתן דת לאלף דור? ולמה החסיר מהם תתקע"ד דורות ולא פחות או יותר?)

אך ראה והנה היה כדבר נמנע להתך בכ"ו דורות מה שהיה צריך אלף דור להתיכה, לכן מה עשה הקדוש ברוך הוא חשב מחשבות למרק בכ"ו דורות שיעור מופלג עד הטהר כל חלאת זוהמא מהם, והוא מאברהם עד מתן תורה, והוא:

שצרפו בכבשן האש והביאו לארץ ישראל עד תשלום עשר נסיונות באופן מירוק חלק רב מאד.

ואחרי כן להביא את יצחק, למען יצא כמעט טהור מזוהמא סיבב ישא את הגר כי למה שהיא מצרית תשאב מזרעו בחינת הזוהמא.

וזאת שנית עשה הוא יתברך שלא צוה לו שימול עד נולד ישמעאל,

שעל ידי שני דברים אלו אחד היות הגר המצרית כלי לשאוב הזוהמא, והיות אברהם עדיין ערל כי הערלה גם היא תמשוך הבחינה ההיא, למען תשאר בחינת הקדושה לצאת מושם יצחק אחר שנימול אביו. והוא מאמרם

ז"ל בבראשית רבה למה לא נמול קודם שנולד ישמעאל כדי שיצא יצחק מטפה קדושה שהוא מה שכתבנו.

ועוד הוסיף הוא יתברך והוא במאמר הנזכר שלא נולד יצחק עד יהיה אברהם בן מאה שנה "כשבוטל יצרו כשבוטלה תאותו משנקשר דמו משנצטר דמו" שהוא כמו שאמרו ז"ל "קנמון אני מעמיד בעולם כו" שהוא כמעט שלא על ידי יצר הרע היתה הולדתו.

ועוד הוסיף הוא יתברך שלא ילדתו אמו בנערותיה שמתילד על ידי דם נדות, על דבר שדם נדות הוא מחלאת זוהמת נחש כנודע, ומהדם היא עיקר יצירת הולד, כי אם בזקנתה ואז השיבה לנערותה בהשגחת נסיית, באופן שאפילו שאז פרסה נדה אחרי זקנתה אינו דם טבעי הבא מזוהמא. נמצאת הזוהמא מתמעטת שיעור מופלג מאברהם ליצחק.

ועדיין לא יבצר מהשאר ביצחק עדיין קצת זוהמא, ולכן הוא יתברך מירק אותו על ידי עקידה.

וכשבא להוליד להוציא את יעקב שתהיה מטתו שלמה, הנה היה צריך עשות כאשר עשה אברהם שהטיל הזוהמא בהגר, אך היה בלתי אפשר לישא זולת בת זוגו הקדושה, כי נקדש בעקידה והוא עולה תמימה. ועל כן אמר הוא יתברך אם תלד רבקה שני בנים בשני עבורים לא יבצר מהיות כל בן מהם מעורב בזוהמא (ובזה נתיישב קושיא כ': מה זה היה שלא הוציא הוא יתברך את יעקב ועשו כל אחד בפני עצמו בשני עבורים?), ומה גם כי אמו עודנה בבחורות ועל ידי דם נדות מתהוה ולדה והוא מחלאת הזוהמא. וגם שימתין הוא יתברך עד יהיו שניהם זקנים לא יבצר מקצת זוהמא. לכן הוא יתברך גזר בחכמתו יצאו תאומים, למען שתי הבחינות הנמצאות מעורבות בעיבור יתפרדו על ידי שלוח הוא יתברך בבטנה שני מיני נפשות נפש קדושה מאתו יתברך ונפש חצונית מהקליפה שכל אחת תשאב בחינתה, זו הקדושה ויצא ממנו יעקב, וזו הזוהמא ויצא ממנו עשו, כנודע

ממחלוקת רבי ואנטונינוס שעלתה הסכמתם כי מעת יצירת הולד הנפש באה שמה, וזה יהיה ענין מאמרם ז"ל שהזכרנו מפסיקתא כי בהיות עשו בבטן אמו שתה כל דם נדות אמו ועל כן יצא אדמוני, שהוא כי שאב כל הזוהמא המתייחסת אל דם נדות כמו שכתבנו. ועל כן יצא תחלה עשו למען יצא עם הדם והעיפוש היוצא תחלה שהוא בחינתו כמדובר. והוא מאמר רבה יצא עשו יצא סריותו עמו. וכן אמרו שהיה כמי שרוחץ המרחץ תחלה שיצא יעקב בנקיות. כי אין ספק רמזו כל מאמרנו זה. (ובזה נתיישב קושיא י"א: מה זה היה ליצחק הוליד עשו הוא אדם?)

ונתיישב קושיא י"ח וי"ט: מה זה היה שלא הוציא הוא יתברך את יעקב ועשו כל אחד בפני עצמו בשני עבורים?

וכן יקשה אפילו אחר היותם תאומים, כי טוב היה יצא יעקב ראשונה, ולא היה ריב בכורה וברכה!

ונתיישב קושיא כ': על המדרש: **ויצא הראשון אדמוני. למה? שכשהיה בבטן אמו שתה כל דם נדות אמו.** הלא כמו זר נחשב כי הנה אין דם נדות למעוברת!

וקושיא כ"א: וגם העובר אינו בחירי כי כח אין בו לשתות אשר יבחר, כי אם מאשר תאכל ותשתה אמו, וזה חלק כחלק כיעקב כעשו, ואיך ישתה האחד מה שלא ישתה חבירו והמה בבטן אחד?)

ונבא אל ביאור הכתובים, והוא כי הלא יתחמץ לבב אנוש באמת באמור:

(כנ"ל קושיא ט"ז) מה זה היה צאת עשו מיצחק ורבקה?

(כנ"ל קושיא י"ג) ואם על נגעי קרובה למה נשאה?

(כנ"ל קושיא י"ח) וגם למה היו תאומים שנתרגשו כל הדברים הקשים הנאמרים למעלה?

ועל כן אמרה תורה ואלה תולדות יצחק לומר הנה מוסיף על הראשונים הנזכר, תולדות ישמעאל הנזכר, שהוא בחינת זוהמא, שהטיל אברהם, כן בתולדות יצחק יש עדיין בחינת זוהמא שהוא באחד, אך לא לגמרי, כי אם בן אברהם, כלומר דומה לאביו, כי כאשר

והתירוץ: כי היה צריך לפעול "לנכח אשתו" היינו שגם עשו לא יולד "אלא מן הצדקת הזאת", מרבקה, ושלא יצטרך לישא אחרת.)

וזהו ותהר רבקה אשתו, על בחינת עשו שהוא מהמתייחס אליה מצד מולדתה אמר רבקה, ומצד צדקת יצחק ובחינת היותה בת זוגו בצדקתה אמר אשתו. (ובזה נתיישב קושיא ט: אומר ותהר רבקה אשתו מי לא ידע כי רבקה היתה אשתו?)

ולחיות שנרמזו שתי הבחינות פה שהוא שני הבנים נגדיים, על כן אמר ויתרוצצו הבנים בה"א הידיעה כאילו כבר הוזכרו:

-

ועל היותה אחות לבן אמר, ויתרוצצו הבנים וכו' ותאמר וכו'. והוא כי הנה במסכת יומא אמרו רבותינו ז"ל היא איתתא דהריחה ביום הכפורים ולחשו לה באזנה דיום הכפורים הוא ונחת דעתה ונפק מיניה רבי יוחנן וקרו עליה בטרם אצרך בבטן ידעתך, ואתתא אחריתא לא אתיישבא דעתה ונפק מינה שבתאי אוצר פרי וקרו עליה והרשעים כים נגרש. הנה כי הרעשת עובר בבטן הוראת רשעת העובר. והנה אם היה יעקב לבדו לא היה רוצין, כי אם בהיות עשו עמו, ועל שהיה יעקב רואה הנגדי אליו היה מוכרח לנגדו גם הוא, וזה נמשך לה מהיותה אחות לבן, ועל כן בראותה הרצוין, אמרה הנה אין זה רק שאולי העובר בלתי כשר, ואין זה רק על היותי אחות לבן, ואם כן למה זה אנכי, כי מה הועלתי אנכי מצד עצמי שאני צדקת אם איני מספקת לתקן גרמת נזק אחי. (ובזה נתיישב קושיא י: אומר ותאמר אם כן למה זה אנכי כי טבע אומרם אם כן הוא להוציא נפקותא, אך אומרם למה וכו' היא תלונה ולא נפקותא!)

ומבאר, שלא הבינה, שאם כן שיש לרע של הרשעים כל כך כח א"כ התלונה על עצמה "תמה אני איך לא נמצא טוב לעמת רע לעמד כנגדם לבער הרע?" עד שגילו לה, אשר שני גויס הם, כי לעומת הרשע שיוולד מן הרע של הרשעים, אכן מן הטוב אשר בד' יולד צדיק, ורב יעבוד צעיר. בב"א)

לזה אמר, דע כי שתי בחינות היו בה אחת שהיותה בת בתואל שאביה רשע ומפדן ארם שאנשי מקומה רשעים ואחות לבן הרשע כי יצאת מתוך הזוהמא, ועל כן לא יבצר ממנה בחינה לקבל את זה ברחמה. (ובזה נתיישב קושיא ה' וי: הודיעו שהיתה בת בתואל הארמי ומפדן ארם אין צורך לאומרו!

ומה גם כי הכל נאמר למעלה!

ונתיישב קושיא י"ג: למה לקח יצחק בת רשעים? שתגרום לו פגם!

ונתיישב קושיא ט"ז: הולדת אברהם את ישמעאל לא יפלא כי היה מהגר המצרית אך לא משרה, ואם כן מה פשעה רבקה שיצאת ממנה ומיצחק עשו הרשע?

והתירוץ, כי ע"י שנתקדש יצחק בעקידה, ואשר על כן לא היה ראוי לישא אחרת, כעין הגר, בכדי להוליד את עשו, ואם כן איך יולד עשו מצדקת? על זה אמר "בת בתואל מפדן ארם אחות לבן", ועל כן מצד אלה הרשעים "לא יבצר ממנה בחינה לקבל את זה (עשו) ברחמה"

אך מפאת עצמה היתה צדקת גמורה בת זוגו של יצחק. וזהו אומרם לו לאשה כי היא המזומנת ומיוחדת לו לאשה. (ובזה נתיישב קושיא ז: אומרם לו לאשה כי מלת לו מיותרת!)

נמצאו בה שתי בחינות, מצד מולדתה ראויה לקבל את עשו, ומפאת עצמה ובעלה לקבל את יעקב:

ועוד טעם שני אל (קושיא י"ז על) בלתי קחת יצחק אשה אחרת להטיל בה זוהמא! והוא כי ויעתר יצחק וכו' שהוא כמו שאמרו ז"ל מאי לנכח אשתו? הוא מתפלל בזוויות זו לא תתן לי בנים אלא מן הצדקת הזאת והיא אומרת לא תתן לי אלא מן הצדיק הזה. ועל כן ויעתר לו ה' קבל תפלתו שלא יוליד אלא מזו, ואם כן איך היה מטיל הזוהמא באחרת, ועל כן מה עשה הוא יתברך נתן שתי בחינות בה כאחת כמדובר. (ובזה נתיישב קושיא ח: אומרם ויעתר וכו' מהו לנכח אשתו?)

ונתיישב קושיא י"ב: הוצרכו תפלות הרבה כעתר כמו שאמרו ז"ל. ומה חטא יצחק להמנע הולדתו עד הרבות תפלה?

אביו הוליד צדיק ורשע לבלתי צאת טיפת יצחק מעורבת בעכירת זוהמא, כן יצחק הוליד תם ורשע למען יצא יעקב משולל כל עכירת זוהמא. (ובזה נתיישב קושיא י"ד: וי"ו שבואלה תולדות. כי הנה כלל בידינו כי ואלה מוסיף על הראשונים ואיך יוסיף על תולדות ישמעאל האמור למעלה?)

ונתיישב קושיא א: אומרם בן אברהם, כי מה בא ללמדנו?

וגם שבכלל תולדתו הוא, עם כל זה אל יעלה על רוחך יקרא ליצחק בעשו זרע על היותו בן הגבירה ולא בן האמה כישמעאל, כי הלא אברהם הוליד את יצחק, לומר כי בכלל מה שאני מדמה אותו לאברהם הוא כי כאשר אברהם לא יחשב למוליד את שני בניו רק את יצחק ולא את ישמעאל כד"א כי ביצחק יקרא לך זרע, כן הדבר ביצחק כי לא יחשוב רק למוליד אחד שהוא את יעקב, כי על כן מסדרי תפלתנו ביום הזכרון אמרו ועקידת יצחק היום לזרעו תזכור ולא אמרו לזרע יעקב וכמו שכתבתי על אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק בס"ד. (ובזה נתיישב קושיא ב' וט"ו: אומרם אברהם הוליד את יצחק שהוא מיותר! וגם על הסדר כי תחלה מזכיר תולדות יצחק ואחר כך תולדות אברהם שהוליד את יצחק ואחר כך נישואי יצחק עם רבקה!)

ואם יאמר איש אם כן איפוא:

(כנ"ל קושיא י"ז) למה לא לקח יצחק שפחה כהגר להטיל בה הזוהמא?

לזה אמר ויהיה יצחק בן ארבעים שנה, שהוא אחר שנתקדש בעקידה בקחתו את רבקה ועל כן לא יאות לו לזולתה. (ובזה נתיישב קושיא ג' וד: אומרם ויהי יצחק (בן ארבעים) וכו' כי הנה כל זה היה ראוי לאומרם בעת הנישואין ולא בעת הלידה אחר עשרים שנה!

וגם מה בצע לדעת בן כמה שנים היה בקחתו את רבקה?)

ושמא תאמר:

(כנ"ל קושיא ט"ז) אם כן הדרא קושיא לדוכתא איך יצא זה ממנה?

תמצית האלשיך הקדוש

ענין זיכך כלל ישראל דור אחר דור עד שיהיו ראויין לנבואת מעמד הר סיני וקבלת התורה

קושיות על לשונות הפסוקים:

(א) ואלה מוסיף על הראשונים איך נפרש שתולדות יצחק מוסיף על תולדות ישמעאל הכתוב לפניו?

(ב) יצחק "בן אברהם" הלא ידוע ומיותר?

(ג) אברהם הוליד את יצחק הלא ידוע ומיותר?

(ד) למה צריך להודיע בן כמה שנה היה בעת נישואיו ואם מאיזה סיבה רוצה להודיע, שידוע בעת נישואיו ולא בעת לידת בניו שאחרי עשרים שנה?

(ה) מה הסדר א. תולדות יצחק, ב. תולדות אברהם, ג. נישואי יצחק?

(ו) למה מודיע בעת הלידה עוד הפעם שהיא בת בתואל ושהיא מפדן ארם ושהיא אחות לבן?

(ז) תיבת "לו" לאשה הלא מיותרת?

(ח) מה כוונתו "לנכח" אשתו?

(ט) ותהר רבקה תיבת "אשתו" הלא מיותרת?

(י) ויתרוצצו "ה" בנים למה ב"ה" הידיעה?

קושיות על עניני תולדות האבות הק':

(יא) למה מנע השי"ת תולדותיו עד היותו בן מאה שנה?

(יב) למה עשה השי"ת כך שמהצדיק אברהם יולד ישמעאל ומהצדיק יצחק יולד עשו הרשע?

(יג) ואעפ"כ, הולדת אברהם את ישמעאל אינו פלא כל כך, שהרי הוא נולד מהגר המצרית ולא משרה. אבל מה פשעה רבקה שיצא ממנה עשו הרשע? ואם מאיזה סיבה היה חייב יצחק להוליד רשע כמו אצל אברהם, א"כ למה לא השיאו השי"ת אשה אחרת להוליד את עשו הרשע כאשר אצל אברהם שהשיאו אשה אחרת?

(יד) ואם מאיזה סיבה הוצרכו שניהם להוליד מרבקה אבל למה הוצרכו להוליד דווקא ביחד? שילדו בנפרד! ועי"נ נרויח (א) שרבקה היתה ניצלת מצער הקשה. (ב) ובפרט שעי"נ התרעמה ועי"נ נענשה שאיבדה זכות הולדת עוד עשרה בנים. (ג) והיה יעקב ניצל מצער להיות ט' חדשים שכן לעשו הרשע בבטן?

(טו) למה נולד עשו ראשונה? שילוד יעקב ראשון ועי"נ (א) נרויח שלא היה יעקב צריך לקנות הבכורה. (ב) והיה נשקט ריב עשו על הברכות שלא היה מגיע לו הברכות בשביל בכורתו.

קושיות על המדרשים:

(ב"ר כ"ח ד') "דבר צוה לאלף דור זו התורה: אלא שראה הקב"ה שיהיו הדורות מכעיסים וכו' נטל תתקע"ד דורות ושתלן בכל דור דור.

(טז) למה ראוי לתת התורה רק אחרי אלף דורות?

(יז) למה דוקה תתקע"ד דורות?

(ב"ר מ"ו ב') למה לא נימול אברהם קודם שנולד ישמעאל? כדי שיצא יצחק מטפה קדשה.

(יח) למה יפחות מקדושה ההוא אם ימול מקודם?

(בילקו"ש) "ויצא הראשון אדמוני: למה? שכשהיה בבטן אמו שנתה כל דם נידות אמו"

(ט) הלא אין דם נדות למעוברת?

(כ) הלא העובר אינו בחריי וכח לשתות את אשר יבחר כי אם את אשר יאכל וישתה אמו?

(כא) ואם ה' דבר טבעי, הלא אם הם תאומים ישתו כל אחד בשוה ואיך ישתה אחד מה שלא שתה אחיו?

(במדרש) יצא עשו סריותו (העיפוש וכו')

(כב) מה כוונתם בזה?

(אימת) למה יצא עשו תחילה שלפני שרוחצים במרחץ מנקים המרחץ תחילה ועל כן עשו ניקה כדי שיצא יעקב בנקיות.

(כג) מה כוונתם בזה?

תכלית הבריאה שכל אחד ואחד מבני ישראל יתנבאו פנים אל פנים.

הקב"ה דיבר במתן תורה עם כל אחד ואחד בלשון יחיד: אנכי ה' אלקיך! שהיא השגת נבואה בהקיץ, פנים בפנים, שישמעו מפיו ית', ויתנבאו כל איש ישראל, ולא יבצר גם אחד.

ועי"נ רצה הקב"ה, שידעו כל אחד מבני ישראל, אשר לכל אחד ואחד מהם ראוי שהקב"ה יתן לו כל התורה כולה. וזה תכלית בריאת האדם. וכך היה קדושתו לפני חטא עץ הדעת, ובהעדר זוהמת הנחש, ועל כן כשעמד בני ישראל על הר סיני, פסקה זוהמתם, וזכו לקבל התורה, והוכנו לשמוע מפיו ית', תורה, שהיא נבואה, ובהקיץ, פנים בפנים, ואיש לא נעדר מהשגה זו, והיו אז במדרגה דומה לכאשר ברא ה' אלקים אדם על הארץ זך בלי שומרי וזהמא "ויניחהו בגן עדן".

אך כאשר חטא אדה"ר, הוצרך להכין כמה וכמה תיקונים כדי שיחזרו לדרגת הנ"ל עד מתן תורה, בדרך לאט יקח אלף דורות – ובדרך מהר יקח כ"ו דורות.

אבל כאשר חטאו אדם וחווה, ראה השי"ת אשר להסיר חלאת הזוהמא ההיא באופן לאט, לזה ה' צריך אלף דור. ושאר אלף דור יהיו ראויים לקבל התורה, וזהו דבר צוה לאלף דור 'ו התורה', אך ראה השי"ת כי באלף שנים בלי תורה, אדרכה ברעה בחירתם, יאבדו את העולם, הבלתי מתקיים בלי תורה.

חישב השי"ת, שאשר כ"ו דורות אפשר שיתקיים העולם גם שלא תהי' תורה בעולם, המקיימתו, כי כ"ו הם כמספר אותיות שמו יתברך, למען אשר לעת עתה בעבור שמו הגדול יתקיים העולם.

אך, ראה השי"ת, שמכיון שרצה השי"ת שיזכו בעת קבלת התורה לדרגת הנ"ל ויזככו אז לגמרי מזוהמת הנחש, ומכיון שבכ"ו דורות היא דבר הנמנע לזככם מה שלאט לאט ה' צריך אלף דור, לכן מה עשה הקב"ה? חישב מחשבות והכין הכנות רבות אשר בכ"ו דורות אלה יתמקו באופן אשר לאט היו זוכין לזה באלף דורות.

(ומונה האלשיך הקדוש (ט"ט) הכנות)

(א-י) צירף את אברהם בכשן האש והביאו לארץ ישראל עד תשלום עשר נסיונות.

(יא) ישא את הגר כי למה שהיא מצרית תשאב מזרעו בחינת הזוהמא

(יב) לא צוה לו שימול עד נולד ישמעאל וכו' כי הערלה גם היא תמשך הבחינה ההיא. וז"פ המדרש למה לא נמול קודם שנולד ישמעאל? כדי שיצא יצחק מטפה קדושה.

(יג) ולא נולד יצחק עד שהיה אברהם בן מאה שנה "כשבוטל יצרו כשבוטל תאוותו, משינקשר דמו, משנצטר דמו"

(יד) ולא ילדתו שרה בנערותיה על ידי דם נידות טבעי שהוא מחלאת זוהמת הנחש רק שבהשגחה נסיית השיבה לנערותיה שאז לא פרסה דם נדה טבעיית, שאינו בא מזוהמא

(טו) מירק את יצחק ע"י העקידה וכיון שנקדש בעקידה היה בלתי אפשר לישא אחרת להטיל הזוהמא, וזולת בת זוגו הקדושה, וראה השי"ת אשר אם תלדם רבקה בנפרד בשני עיבורים יהיו מעוברים כל אחד מהם בזוהמא ובפרט כי היתה בבחורתה, אשר דם נדותה הוא מחלאת הזוהמא, לכן גזר השי"ת בחכמתו שיצאו תאומים, אשר הנפש החיצונית מהקליפה תשאב הזוהמא, ויצא עשו, כדי שישאר רק קדושה שישאב יעקב, ויצא

נקי לגמרי. וכל זה מרומז בחז"ל "עשו בבטן אמו שנתה כל דם נידות אמו" "יצא עשו יצא סריותו עמו" וכן אמרו שהי' כמו שרוחץ בבית המרחץ ומנקה בית המרחץ תחילה.

נמצא שיש בזה עוד ד' הכנות:

(ט"ז) שעשו ישאב הזוהמא מיצחק כדי שישאר יעקב נקי ליצחק

(י"ז) שדוקה יהיו נולדים מאם אחת שישאב עשו הזוהמא מרבקה.

(י"ח) שדוקה יהיו נולדים מעיבור אחת, שישאב כל דם נידות היינו הזוהמא מהריון ההיא, כדי שישאר יעקב נקי מאותו הריון.

(י"ט) שיצא עשו ראשון כדי שיצא סריותו עמו היינו שהזוהמא יצא אתו כדי שיעקב יהי' נולד בשלימות הקדושה.

ובזה נבא אל ביאור הכתובים:

"ו"אלה תולדות יצחק, מוסיף על תולדות ישמעאל שכמו שישמעאל שאב הזוהמא כך עשו מתולדות יצחק שאב הזוהמא.

בן אברהם היינו דומה לאברהם שכמו שאברהם הצריך הסרת זוהמא כך גם יצחק.

עוד סיבה שדומה לאברהם, שכמו שמחשבים את אברהם שהוליד את יצחק ואין אנו מייחסין את ישמעאל לאברהם, כך גם, אין אנו מייחסין את עשו ליצחק, כנוסח מוסף ר"ה ועקידת יצחק לזרעו תזכור.

ואם תשאל למה לא עשה כאברהם לקחת עוד אשה להטיל הזוהמא? ע"ז אמר ויהי יצחק בן ארבעים שנה היינו אחרי קדושת העקידה כעולה תמימה.

ואם תשאל איך צדקת כזאת ילדה את עשו? לזה אמר... בת בתואל ומפדן ארם ואחות לבן.

ומזהיר הפסוק שתדע שאעפ"כ לא למדה מהם ונשארה צדקת ראוי'ה לו לאשה.

ועוד טעם שלא רצה הקב"ה שישא אחרת כי ויעתר לו ה' גם לתפילה אשר התפלל לנכח אשתו, היינו כי איתא שהתפלל שכל הבנים אשר יולדו, יהיו רק מרבקה. וזה לנכח אשתו, שיהיו הבנים ממנה ולא מאחרת.

ותהר רבקה אשתו, היינו שמצד היותה רבקה היינו ממולדתה הרשעים ותהר את עשו. ומצד היותה אשתו של יצחק, הצדקת, ותהר את יעקב. ומכיון שכבר רמז התורה בלשון הכפול הזה: רבקה אשתו, את שני הבנים, עשו ויעקב, מצד רבקה ומצד אשתו, על כן אומר ה' בנים ב'ה' הידיעה.

והנה עדיין לא ידעה אשר שנים הם. והעובר רצה לצאת אצל בית ע"ו, וסיבת ומקור רעתו הרי הוא מצד משפחתה ומקומה. וע"כ תממה איך יכול להיות אשר כח הטוב אשר מחמת צדקתי אינו מכניע כח הרע שמצד משפחתי וכו' וזהו כוונת מאמרה אם כן (שמשפחתי משפיעים ממדתם להעובר אם כן כל שכן צדקתי בעצמי היה צריך לפעול להכניע את הרע! ואם כן, שלא פעלה צדקתי, אם כן אל מה ו)למה זה (שוה) אנכי (וצדקתי)?

ואז גילו לה אשר שני גוים הם, ואשר מצד צדקתה יולד הצדיק התם יעקב, אשר עתיד להתקיים בו: ורב יעבוד צעיר בב"א!

